



ט"ז בסיון א' תשע"ו, 22.6.2016

גיליון מס' 514

פרשת שלח לך

מנהיגות בשעת מבחן

מאת מיכל חן, עין צורים

בהיבט ראשון על הפסוקים המתארים את המשימה שמטיל הקב"ה על משה, נראה שבתכליתה פשוטה הייתה: "שלח-לך אנשים... איש אֶחָד איש אֶחָד לְמַטֵּה אַבְתָּיו" (יג,ב). דהיינו, משה מצווה לשלוח 12 אנשים שאמורים היו לתור את הארץ ע"פ ההוראות שניתנות להם בהמשך הפסוקים. ההוראות ניתנו מפי משה, בצורה ברורה ומפורטת ביותר, החל מאיפה להיכנס והיכן לעבור. בהמשך הם מתבקשים לדווח על טיב הארץ, טיב העם היושב בה והיכן יושב, ובסוף – להביא מפרי הארץ.

אלא שכבר מן הפסוקים הראשונים ניכרת בעיה שהולידה אח"כ את אחד החטאים המשמעותיים ביותר של בני ישראל ואת העונש הכבד שהוטל עליהם בעקבותיו. עונש הנדודים במדבר.

למי היו כפופים אותם 12 אנשים? בתחילת פסוק ב' מובא שמשה הוא השולח, ע"פ דבר ה', ומכאן שהם אמורים להיות כפופים למשה.

אולם בסוף הפסוק נאמר "איש אֶחָד איש אֶחָד לְמַטֵּה אַבְתָּיו, תְּשַׁלְּחוּ--כָּל נְשִׂיא בְּהֵם" – מכאן ניתן ללמוד שהנשיאים של כל שבט היו מעורבים בבחירת הנשיאים. ה'חזקוני' מפרש: "כָּל נְשִׂיא בְּהֵם" – כל נשיא ישלח איש אחד משבטו. לפיכך, הנשיאים שבחרו, גם הם היו מעורבים לפחות בסוג הנשיאים שנבחרו למשימה ובוודאי יצרו איזו מחויבות של "הנבחרים" גם כלפיהם.

רוב הפרשנים הדנים בעומק החטא מציינים שהבעיה במידע שהגיע מן ה"מרגלים" אינה במהימנותו. מבחינה זו הם הגישו דר"ח מפורט ונאמן. הבעיה הייתה בכך שהם עיבדו את הנתונים והסיקו מהם מסקנות תוך שימוש בתחושות ורגשות: "אָפֶס פִּי-עַז הָעָם" (יג,כח) – המילה אפס יצרה קונספציה מכשילה והעניקה כיוון מאוד מסויים לדיווח המודיעני שאותו נתבקשו להביא.

בהמשך הדברים הם נוסכים בקרב שומעיהם רפיון וחוסר אמונה, הם משתמשים בתיאורים פסיכולוגיים המגבירים את אפקט הפחד - "עַמְלֶק יוֹשֵׁב, בְּאֶרֶץ הַחֲנָנִי... וְגַם-יְלָדֵי הָעֵנָק רְאִינוּ שָׁם... וְשָׁם רְאִינוּ אֶת-הַנְּפִילִים... וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כְּחֲגָבִים" (יג,כט-לג). ה'ילקוט שמעוני' מסביר שהפתיחה בעמלק נבחרה בקפידה: "ומה ראו לפתוח בעמלק? משל למה הדבר דומה? לתינוק שסרח ונלקח ברצועה, כשמבקשים להפחידו, מזכירין לו הרצועה. כך היה עמלק רצועה רעה לישראל" (במדבר תשמ"ג י"ג).

כך, למעשה, למרות הדיוק במסירת העובדות ה"יבשות" הם טמנו את זרע הפורענות של החטא, כאשר כל העדה נותנת קולה בבכי ומתלוננת "לו-מתנו בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, או בְּמִדְבַּר הַזֶּה, לוּ-מִתְּנוּ. וְלָמָּה ה' מְבִיא אֶתְנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת" וגו' (יד,ב-ג).

כאן המקום לחזור אל תחילת דברי ולבחון את נושא הסמכות. מסתבר, מן הכתוב, שלאותם אנשים שנשלחו לתור את הארץ אין סמכות אחת ברורה, שאלה הם מחוייבים בחובת הדיווח. לכן בשובם, במקום לדווח לממונה הישיר (משה), הם בנשימה אחת ובדיבור אחד, מדווחים לכולם: "וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עַדַת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל" (יג,כו). יתכן- שהפרשנות על הדיווח והמשך השתלשלות העניינים הייתה יכולה להימנע אילו הדיווח היה מתבצע לממונה אחד, שיכול היה להכיל את הדברים ולשלוט בדרך פרשנותם ובתוצאות האירוע.

בתוך הדרמה המתרחשת עומדים יהושע בן נון וכלב בן יפונה שאזרו אומץ ויצאו חוצץ נגד ההסתה המכוונת ונגד תגובתם הקשה של בני ישראל.

נראה לי נכון לסיים בהדגשה דווקא על העמידה המופלאה של שני המנהיגים הללו מול משה ואהרון הנבוכים, ומול כל העם הבוכה והמתלונן, במילים מתוך שירו המופלא של זלמן שז"ר "אייכה כלב":

"... ומאז בכל עת עוועים ומדנים

ריב אחים במחנה והסתר הפנים

צופה ותוהה וזועק ומיילל:

אייכה כלב?!"

מיכל חן, נשואה ליהודה, אם ל-4, סבתא ל"ג נכדים. חברת קיבוץ עין צורים. שימשה בתפקידים שונים בקיבוץ. מחנכת ויועצת בעבר ולומדת הרבה בהווה.



דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [unsubscribe](mailto:unsubscribe@kdati.org.il) בשורת הנושא. יש לכתוב amudim@kdati.org.il בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il
אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il